

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI**

QARSHI MUHANDISLIK-IQTISODIYOT INSTITUTI

IQTISODIYOT NAZARIYASI

FANINING O'QUV DASTURI

Bilim sohasi:	400000 – Biznes, boshqaruv va huquq
Ta'lim sohasi:	410000 – Biznes va boshqaruv
Ta'lim yo'nalishlari:	60410400 - Moliya va moliyaviy texnologiyalar
	60410500 - Bank ishi va auditi
	60410100 - Buxgalteriya hisobi va audit (tarmoqlar bo'yicha)

Qarshi – 2022 yil

Fan/modul kodi ECT1112 ECT1108 336ECTH2121.08	O'quv yili 2022-2023	Semestr 1, 2	ECTS - Kreditlar 6/6 (M va MT) 5/5 (BI va A) 4/4 (BH va A)
Fan/moqdul turi Majburiy	Haftadagi dars soatlari 6/6 (Moliya) 4/4 (BI va A) 4/4 (BH va A)		
Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
1. IQTISODIYOT NAZARIYASI	"Moliya va moliyaviy texnologiyalar" ta'lim yo'nalishi uchun		
	180	180	360
	"Bank ishi va audit" ta'lim yo'nalishi uchun		
	120	180	300
"Buxgalteriya hisobi va audit (tarmoqlar bo'yicha)" ta'lim yo'nalishi uchun			120
			240

1. Fanning mazmuni
Ushbu fan iqtisodiyotning asosiy fundamenti bo'lib, u birinchi kursda o'qitiladi. Iqtisodiyot nazariyasi fanining maqsadi iqtisodiyotga kirish, bozorning vazifalarining amal qilishini o'rganishni o'qitishga qaratilgan. Fanning tarkibini tushunish tadbirkorlik qarorlarini qabul qilish, iqtisodiy siyosatni tushunish va ishlab chiqish, umuman olganda zamonaviy iqtisodiy faoliyatni o'rganish kabi jihatlarini o'z ichiga qamrab oladi.

Fanning maqsadi. Ushbu Sillabus asosida fanning maqsadlarini tavsiflaydi. Bu talabalarga iqtisodiy bilimlarning nazariy asoslarini, iqtisodiyotning asosiy tushunchalari va kategoriyalarini, iqtisodiy qonunlar va tamoyillarini o'rgatish hamda ularni amalda tatbiq etish ko'nikmasini hosil qilish. Maqsadlar talabalarga quyidagilarni o'rganish imkonini beradi:

- iqtisodiy terminlar, tushunchalar va nazariyalarni bilish va tushunish;
- asosiy iqtisodiy raqamlardan foydalanish va iqtisodiy ma'lumotlarni sharhlash;
- iqtisodiy tahlil vositalaridan foydalanish;
- iqtisodiy g'oyalarni yozma ravishda mantiqiy va aniq ifoda etish;
- iqtisodiy tushunchalarni mavjud iqtisodiy tadqiqotlarda qo'llash.

II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)
II.1. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

"Iqtisodiyot nazariyasi" fanining predmeti va uslublari. "Iqtisodiyot nazariyasi" faniga kirish

Iqtisodiyot tushunchasi va uning qamrov jihatidan turlari. Iqtisodiy faoliyatning mazmuni. Takror ishlab chiqarish fazalari: ishlab chiqarish, taqsimot, ayirboshlash, iste'mol. Ehtiyojlarining mazmuni va ularning turkumlanishi. Iqtisodiyot oldidagi muammolar. Iqtisodiyot nazariyasining fan sifatida shakllanishidagi asosiy oqimlar.

Iqtisodiyot nazariyasi fanining predmeti. Iqtisodiy qonunlar va kategoriyalar. Ishlab chiqarish omillari va ularning turkumlanishiga turlicha yondashuvlar. Ishlab chiqarish jarayonining mazmuni va uning iqtisodiy asoslari. Ishlab chiqarish imkoniyatlari tushunchasi. Ishlab chiqarishning samaradorligi.

Iqtisodiy tizimlar va doiraviy aylanishlar. Mulki, tovar va pul
Ji'tmoiy-iqtisodiyot taraqqiyot bosqichlarini bilishga turli xil yondashuvlar. Iqtisodiy tizim tushunchasi va tizim modellari. Mulkiylik munosabatlarining iqtisodiy mazmuni. Tovar va uning xususiyatlari. Tovarning nafilligi va ayirboshlanish qobiliyati (qiymati). Pulning kelib chiqishi va mazmuni. Pulning asosiy vazifalari

Bozor, talab va taklif. Bozor iqtisodiyoti
"Bozor" va "bozor iqtisodiyoti" tushunchalarining o'zaro farqlanishi. Bozorning mazmuni va asosiy belgilari. Bozor mexanizmi. Bozorning vazifalari. Talab tushunchasi. Talab qonuni. Giffen samarasi. Talab miqdoriga ta'sir qiluvchi omillar. Taklif tushunchasi. Taklif qonuni. Taklif miqdoriga ta'sir ko'rsatuvchi omillar. Bozor iqtisodiyotining mazmuni va uning rivojlanishi. Bozor iqtisodiyotining sub'yektlari: uy xo'jaliklari, tadbirkorlik sektori, davlat sektori va bank. Bozor iqtisodiyotining asosiy belgilari.

Biznes va tadbirkorlik. Tadbirkorlik kapitali. Ishlab chiqarish xarajatlari va foyda

Tadbirkorlik faoliyatining mazmuni. Tadbirkorlik faoliyatining mohiyati va rivojlanish shart-sharoitlari. Tadbirkorlik faoliyatining shakllari. Tadbirkorlik kapitalining aylanishi. Ji'tmoiy ishlab chiqarish xarajatlari. Korxonada ishlab chiqarish xarajatlari. Ishlab chiqarish xarajatlarning mazmuni, tarkibi va turlari. Korxonada (firma) ning pul tushumlari va foydasi

Raqobat monopoliya. Narxning shakllanishi
Raqobatning mohiyati va obyektiv asoslari. Raqobatning vazifalari. Raqobatning turlari. Raqobat shakllari. Narxning mazmuni va uning obyektiv asoslari. Narx turlari. Monopoliyaning mohiyati va uning vujudga kelishi sabablari. Monopoliyaning mohiyati va uning vujudga kelishi sabablari. Monopoliyalarning turlari. Legal va sun'iy monopoliyalar. Monopoliyalarning afzalliklari va ji'tmoiy-iqtisodiy oqibatlari.

Raqobatning turli shakllarida ish haqining shakllanishi
Ish haqi to'g'risida turlicha nazariyalar. Ish haqining iqtisodiy mazmuni. Nominal va real ish haqi. Real ish haqining darajasi va o'zgarishiga ta'sir ko'rsatuvchi omillar. Ish haqining tabaqalanishi. Mehnat munosabatlari. Ishchi kuchi talabi va taklifini o'zgartirish.

Qishloq xo'jaligi: ijara haqi va renta
Agrar munosabatlar va ularning bozor tizimidagi xususiyatlari. Yerning resurs sifatidagi o'ziga xos xususiyatlari. Yer rentasining mazmuni va turlari. Ijara haqi. Agrosanoat integratsiyasi. Agrosanoat majmuasi va uning sohalari. Agrobiznes va uning turlari. O'zbekistonda agrar islohotlarni amalga oshirishning asosiy yo'nalishlari.

Yalpi ichki mahsulot va uni hisoblash usullari. Yalpi talab va Yalpi taklif
Milliy iqtisodiyotning mazmuni va uning tuzilishi. Asosiy makroiqtisodiy ko'rsatkichlar. Milliy mahsulotning iqtisodiy mazmuni va uning harakat shakllari. Yalpi milliy mahsulot va Yalpi ichki mahsulot. Xufiyona iqtisodiyot, uning

o'Ichamlari va namoyon bo'lish shakllari. Milliy hisoblar tizimi. Yalpi talab tushunchasi va uning tarkibi. Yalpi taklif tushunchasi va uning tarkibi.

Iste'mol sarflari va jamg'arma. Investitsiyalar va investitsion siyosat
Iste'molning mazmuni va uning turlari. Iste'mol fondi va iste'mol sarflari. Jamg'arma va uning maqsadi. Iste'mol va jamg'armaga o'rta va keyingi qo'shilgan moyillik va ularni aniqlash. Jamg'arishning mazmuni va uning manbalari. Ishlab chiqarish va noishlab chiqarish maqsadidagi jamg'arish. Jamg'arish nazmasi. Investitsiyalarning mazmuni va vazifalari. Investitsiyalarning manbalari va tuzilishi. Investitsiyalarga sarflar darajasini belgilovchi omillar. Yalpi va sof investitsiyalar.

Iqtisodiy o'sish va milliy boylik
Iqtisodiy o'sish nazariyalari, konsepsiya va modellari. Iqtisodiy o'sishning keynscha va neokeynscha modellari. Kobb-Duglas modelining mazmuni. R.Xarrod va Domar modellari. V.Leontevning "xarajatlar-natijalar" modeli. "Nol darajadagi iqtisodiy o'sish" konsepsiyasi. Iqtisodiy o'sishning mazmuni, mezonlari va ko'rsatkichlari. Iqtisodiy o'sishning ekstenziv va intensiv turlari. Iqtisodiy o'sishning omillari. Milliy boylik va uning tarkibiy qismlari. Moddiy-buyumlashgan, nomoddiy (intelektual) va tabiiy boylik. Mamlakatning iqtisodiy salohiyati. O'zbekistonning iqtisodiy salohiyatidan samarali foydalanish va iqtisodiy o'sish muammolari.

Makroiqtisodiy nisbatlar va muvozanatlilik. Makroiqtisodiy beqarorlik: inqiroz va uning turlari

Iqtisodiy muvozanat tushunchasi. Umumiqtisodiy va xususiy muvozanatlilik. Turg'un va muttasil rivojlanib boruvchi muvozanatlilik. Iqtisodiy muvozanat darajasini aniqlash usullari. Iqtisodiy mutanosiblik va uning turlari.

Iqtisodiy rivojlanishdagi nomutanosibliklar va ularning namoyon bo'lish shakllari. Iqtisodiyotning siklli rivojlanishi. Iqtisodiy sikl fazalari. Iqtisodiy sikl nazariyalari. Iqtisodiy sikl turlari. Iqtisodiy inqirozning mazmuni, sabablari va turlari.

Ishchi kuchi bozori. Ishchi kuchi bandligi va ishsizlik
Ishchi kuchining ijtimoiy-iqtisodiy mazmuni. Ishchi kuchi takror hosil qilish. Nufus qonuni. Aholining tabiiy o'sishi. Ishchi kuchi migratsiyasi va uning shakllari. Ishchi kuchi bozori. Ishchi kuchiga talab va taklif hamda uni aniqlovchi omillar. Fillips egri chizig'i. Ishchi kuchi bandligi to'g'risida turli xil nazariyalar. Ishsizlik va uning turlari. Ishsizlik darajasi va uni aniqlash. Ishsizlikning iqtisodiy va ijtimoiy oqibatlari.

Moliya tizimi, pul muomalasi, kredit va banklar
Moliyaning mazmuni va ahamiyati. Moliyaning vazifalari. Moliya tizimi va uning bo'g'inlari. O'zbekiston Respublikasi davlat byudjetining tuzilishi. Byudjet taqchilligi va davlat qarzlari, ularning iqtisodiyotga ta'siri. Bozor iqtisodiyoti sharoitida soliqlar va uning vazifalari. Soliqlarning turkumlanishi. Lafter egri chizig'i. Pul muomalasi. Pul tizimi va uning tarkibiy qismlari. Muomala uchun zarur bo'lgan pul miqdorini aniqlash va unga ta'sir etuvchi omillar. Pul muomalasi qonunlari. Inflyatsiya va uning kelib chiqish sabablari. Inflyatsiya turlari. Kreditning mohiyati, vazifalari va turlari. Banklarning iqtisodiy mazmuni. Bank tizimi.

Iqtisodiyotda davlatning roli. Aholi daromadlari: tabaqalanishi va tengsizligi
Iqtisodiyotni tartibga solishning mohiyati va zarurligi. Iqtisodiyotni davlat tomonidan tartibga solishning maqsadi. Aholi daromadlari, ularning turlari va shakllanish manbalari. Daromadlar tengsizligi va uning darajasini aniqlash. Lorens egri chizig'i. Detsil va Jimi koeffitsiyentlari. O'zbekiston bozor iqtisodiyotiga o'tish

sharoitida aholini ijtimoiy himoyalashning asosiy yo'nalishlari
Jahon iqtisodiyoti va xalqaro iqtisodiy munosabatlar. Xalqaro savdo. Valyuta kursi, to'lov balansi va uning taqchilligi

Jahon xo'jaligining tashkil topishi, bosqichlari va asosiy belgilari. Aholi mamlakatlarining iqtisodiy rivojlanish ko'rsatkichlari. Globallashuv jarayonining mohiyati, asosiy yo'nalishlari va ziddiyatli tomonlari. Xalqaro iqtisodiy munosabatlarining mazmuni va shakllari. Xalqaro savdo to'g'risidagi turli xil nazariyalar. Xalqaro savdoning mazmuni. To'lov balansi va uning tarkibi. Tashqi savdo balansi. Xalqaro valyuta-kredit munosabatlari. Milliy va xalqaro valyuta tizimi. Jahon valyuta tizimining rivojlanish bosqichlari: oltin standart, oltin-devizli va suzib yuruvchi valyuta tizimi.

III. Amaliy mashg'ulotlari bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. "Iqtisodiyot nazariyasi" fanining predmeti va uslublari. "Iqtisodiyot nazariyasi" faniga kirish
2. Iqtisodiy tizimlar va doiraviy aylanishlar. Muлк, tovar va pul
3. Bozor, talab va taklif. Bozor iqtisodiyoti
4. Biznes va tadbirkorlik. Tadbirkorlik kapitali. Ishlab chiqarish xarajatlari va foyda
5. Raqobat va monopoliya. Narxning shakllanishi
6. Raqobatning turli shakllarida ish haqining shakllanishi
7. Qishloq xo'jaligi: ijara haqi va renta
8. Yalpi ichki mahsulot va uni hisoblash usullari. Yalpi talab va yalpi taklif
9. Iste'mol sarflari va jamg'arma. Investitsiyalar va investitsion siyosat
10. Iqtisodiy o'sish va milliy boylik
11. Makroiqtisodiy nisbatlar va muvozanatlilik. Makroiqtisodiy beqarorlik: inqiroz va uning turlari
12. Ishchi kuchi bozori. Ishchi kuchi bandligi va ishsizlik
13. Moliya tizimi, pul muomalasi, kredit va banklar.
14. Iqtisodiyotda davlatning roli. Aholi daromadlari: tabaqalanishi va tengsizligi
15. Jahon iqtisodiyoti va xalqaro iqtisodiy munosabatlar. Xalqaro savdo. Valyuta kursi, to'lov balansi va uning taqchilligi

Amaliy mashg'ulotlar multimedia qurilmalari bilan jilozlangan auditoriyada bir akademik guruhga bir professor-o'qituvchi tomonidan o'tkazilishi zarur. Mashg'ulotlar faol va interfaol usullar yordamida o'tilishi, mos ravishda munosib pedagogik va axborot texnologiyalar qo'llanilishi maqsadga muvofiq.

IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1. Iqtisodiyotga kirish.
2. Iqtisodiy tizim turlari.
3. Talab, taklif, bozor muvozanati.
4. Elastiklik.
5. Iste'molchilar tanlovi nazariyasi.
6. Ishlab chiqarish va xarajatlar.
7. Mukammal bozor va monopoliya.